

PRIJSVRAAG 2012

TEYLERS TWEEDE GENOOTSCHAP

TE HAARLEM

In het kader van de ruim 200-jarige traditie van Teylers Stichting om wetenschappelijk onderzoek te bevorderen, hebben Directeuren van Teylers Stichting en de leden van Teylers Tweede Genootschap besloten voor het jaar 2012 een prijsvraag uit te schrijven over een onderwerp uit de numismatiek.

ONDERWERP

Gevraagd wordt: een studie naar eremetaal in de landsheerlijke tijd, republiek en koninkrijk.

TOELICHTING

Het geven van geschenken is een belangrijk bestanddeel in het repertoire van menselijke handelingen. Een materiële beloning voor bewezen diensten, voor een verdienstelijk optreden of voor bepaalde gelegenheden waarbij een cadeau traditioneel verplicht is, behoort ook tot het standaardpakket van instrumenten waarmee de verhoudingen tussen gevers en ontvangers beklemtoond worden. Daarbij geldt in het algemeen dat hoe groter de verdienste (of: hoe belangrijker de gever of ontvanger) is, des te groter meestal het eerbewijs. Land en titels, geld en kostbaarheden zijn voor machthebbers steeds geaccepteerde instrumenten geweest om waardering tot uitdrukking te brengen. In de laatste categorie vormen gouden objecten de meest compacte bevestiging van de relatie, en daarbinnen zijn penningen al eeuwenlang een zeer gangbare vorm. Die voorkeur gaat mogelijk terug op de vormovereenkomst met het door diezelfde overheid gemonopoliseerde fenomeen dat munt heet, in ieder geval zijn vroege voorbeelden van luxe-uitvoeringen van gewone munten zeer waarschijnlijk vervaardigd voor speciale beloningsdoeleinden. Daarnaast – en voor de ontwikkeling van het verschijnsel penning zeker belangrijker – is de inspiratie die in de Renaissance uitging van recent gevonden oude Romeinse munten zeker van groot gewicht: min of meer naar dat voorbeeld werden van toen af muntachtige siervoorwerpen zonder betaalfunctie gemaakt.

Het medium van de penning gaf aan opdrachtgevers de mogelijkheid om boodschappen uit te zenden die het belang van de individuele beloning verre overstegen, zoals het in het licht stellen van de eigen voortreffelijkheid via de toegepaste voorstellingen en teksten. De inhoud van de boodschap varieerde soms. Nu eens was deze specifiek en tijdgebonden, dan weer heel algemeen en daardoor langere tijd of breder inzetbaar. Afgezien van wisselingen op de korte termijn is door overheden waarschijnlijk ook in een groter tijdsverloop op verschillende manieren uitdrukking gegeven aan het fenomeen belonings- of erepenning, al was het maar omdat de politieke verhoudingen zich wijzigden. Nagegaan moet worden hoe de veranderingen vorm kregen in het stelsel van formele beloningen, en of daarvoor inderdaad wel beleid bestond of alleen ad hoc gehandeld werd.

Voor beloning in de vorm van een gouden erepenning komt in aanmerking een studie naar het gebruik van de penning als eremetaal in enig deel van de Nederlanden sinds de Middeleeuwen tot heden, danwel een deel van deze periode. In deze studie staat de rol van de overheid centraal, een schets van de 'omgeving' is bijzaak.

BEANTWOORDINGSVORM

Het antwoord kan bestaan uit een langere studie in de vorm van een voor publicatie gereed geschrift of uit een aantal publicaties (die merendeels zijn verschenen gedurende de laatste drie jaren vóór 1 januari 2015 en waarvan de indiener de auteur of één der hoofdauteurs is), vergezeld van een voor de gelegenheid van de prijsvraag geschreven stuk dat nog niet is gepubliceerd en dat de eerdere publicaties in een ruimer wetenschappelijk kader plaatst.

PROCEDURE

Om voor beoordeling in aanmerking te komen, moeten de antwoorden vóór 1 januari 2015 in viervoud in het bezit zijn van Directeuren van Teylers Stichting (Spaarne 16, 2011 CH Haarlem). Inzendingen die na dat tijdstip binnen komen, zullen niet in behandeling worden genomen. Ingeleverde teksten dienen te zijn gesteld in het Nederlands, Frans, Duits of Engels. Ingevolge de bepalingen van het testament van Pieter Teyler van der Hulst, mogen de niet eerder in druk verschenen teksten niet de naam van de auteur vermelden: zij moeten anoniem worden ingeleverd, slechts ondertekend met een spreuk. De inzending dient tevens te bevatten een van diezelfde spreuk voorzien verzegeld couvert, met daarin een opgave van naam en adres van de schrijver.

BEOORDELING

De beoordeling vindt plaats door Teylers Tweede Genootschap, dat binnen vier maanden na de uiterste inleverdatum een voorstel omtrent bekroning zal doen aan Directeuren van Teylers Stichting. Dezen beslissen daarover binnen een maand; hun beslissing is onherroepelijk. Alle deelnemers aan de prijsvraag zullen direct daarna van de beslissing op de hoogte worden gebracht.

PRIJS

De prijs bestaat uit een gouden erepenning, geslagen op de stempels van het Tweede Genootschap. Deze penning zal tijdens een bijzondere bijeenkomst in Teylers Museum aan de bekroonde inzender(s) worden uitgereikt. Van deze gelegenheid zullen vakbladen en pers, eventueel ook andere belanghebbende personen en instanties, tijdig worden verwittigd.

PUBLICATIE

De bekroonde inzending zal door de auteur zelf worden gepubliceerd, onder vermelding van de bekroning door Teylers Stichting. Stichting en Genootschap kunnen overwegen hierbij behulpzaam te zijn.

INLICHTINGEN

Nadere inlichtingen kunnen worden ingewonnen bij de secretaris van het Genootschap (zie onder). Redacties van tijdschriften en andere instanties die de aandacht van hun lezers willen vestigen op deze prijsvraag (maar het bovenstaande niet integraal afdrukken), wordt dringend verzocht in hun berichtgeving met nadruk te wijzen op de wenselijkheid dat potentiële inzenders het prijsvraag-programma consulteren, opdat zij kennis nemen van alle bovenvermelde bepalingen. Daartoe kan een exemplaar van het formulier worden aangevraagd bij de secretaris. Over erflater Pieter Teyler van der Hulst, over Teylers Stichting en de daarbij behorende instellingen als de beide genootschappen, het museum en het hofje leze men *'Teyler' 1778-1978* (Haarlem 1978) en *De idealen van Pieter Teyler. Een erfenis uit de Verlichting* (Haarlem 2006).

LOPENDE PRIJSVRAGEN

— prijsvraag-2010 (biologie): over het belang van de epigenetica voor het begrijpen van erfelijke variatie, ecologie en evolutie.

— prijsvraag-2011 (kunstgeschiedenis): over beeldmateriaal als belangrijke bron voor de geschiedbeoefening

De voor bovenstaande prijsvragen uitgeschreven programma's (met nadere toelichting) zijn te verkrijgen bij de secretaris van Teylers Tweede Genootschap.

SECRETARIS VAN TEYLERS TWEEDE GENOOTSCHAP

a.pol@arch.leidenuniv.nl

INZENDINGEN

Inzendingen dienen voor 1 januari 2015 in bezit te zijn van:

Directeuren van Teylers Stichting, Spaarne 16, 2011 CH Haarlem

LEDEN VAN TEYLERS TWEEDE GENOOTSCHAP

prof. dr W. van Anrooij, hoogleraar Nederlandse letterkunde tot 1800, Universiteit Leiden

Dr ir W. van Saarloos, directeur Stichting Fundamenteel Onderzoek der Materie, Utrecht

prof. dr N.C.F. van Sas, hoogleraar geschiedenis na 1750, Universiteit van Amsterdam

drs A. Pol, oud-conservator munten van middeleeuwen en nieuwe tijd, Geldmuseum, Utrecht

prof. dr I.M. Veldman, emeritus hoogleraar kunstgeschiedenis van de vroegchristelijke tijd tot ca. 1850, Vrije Universiteit, Amsterdam

prof. dr L.E.M. Vet, directeur Nederlands Instituut voor Ecologie & bijzonder hoogleraar evolutionaire ecologie, Wageningen Universiteit

prof. dr R.P.W. Visser, emeritus hoogleraar geschiedenis van de natuurwetenschappen vanwege Teylers Stichting, Universiteit Leiden



erepenning Teylers Tweede Genootschap (goud, 72 mm, ca. 120 g, 14 karaat); stempels door J.G. Holtzhey, 1778:

— onder het stralende alziend oog van de Voorzienigheid zijn verenigd de Natuurkunde met wereldbol en passer, de Dichtkunst met lier, de Geschiedkunde met boek, de Tekenkunst met penseel en palet en de Penningkunde met tableau met penningen; OMNES ARTES QVAE AD HVMANITATEM PERTINENT HABENT QVODDAM COMMVNE VINCVLVM (alle wetenschappen, die op de menselijke beschaving betrekking hebben, hebben een zekere band gemeen)

— binnen een lauwerkrans DOCTRINAE PRAEMIVM EX TESTAMENTO PETRI TEYLER V D HVLST HARLEMENSIS NATI DIE XXV MARTII MDCCII DEFVNCTI DIE VIII APRILIS MD CCL XXVIII (wetenschapsprijs volgens de uiterste wil van Pieter Teyler van der Hulst te Haarlem, geboren 25 maart 1702, overleden 8 april 1778)